



Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Noored ja tööturg – 5 küsimust

KIRSTI NURMELA

poliitikauringute keskuse Praxis töö- ja sotsiaalpoliitika analüütik

Majanduskriisi tulemusel on üha aktuaalsemaks muutunud küsimus noorte tööturust ja noorte tööturu probleemidest. Teema on käsitluse võetud nii Euroopa Liidus, liikmesriikide valitsustes kui ka kohalike mittetulundusühingutes ja noorte esindusorganisatsioonides. Eestis tõstas teema viimane noorteseire aastaraamat 2010 «Noored ja tööturg», mis käsitles noorte tööturu erinevaid küsimusi. Kogumikust ja sellele järgnevat seminarilt võis üles noored mõned mõtted, mis on tekitanud küsimusi noorte tööturu teemade käsitlemisel.

1. KUI SUUR ON TÖÖTUS EESTI NOORTE SEAS?

Noorte tööturu probleemidest rääkimiseks on peamiselt andnud põhjust noorte suhtes väga negatiivsed arengumajanduskriisi ajal nii mitmeski Euroopa riigis. Ka Eestis jõudis see üsna kriitilise punkti, kui 2010. aastal ulatus 15–24-aastaste noorte töötuse määr 33%-ni. Selle näitajaga ulatus Eesti teiste Euroopa riikide seas viiendale kohale – Eestist suurem oli noorte töötus vaid Hispaanias, Lätis, Leedus ja Slovakkias.

Samas tuleb tõdeda, et kui noorte töötus kasvas majanduskriisis väga kiiresti, on see ka kärmelt taastumas – kui 2010. aasta esimeses kvartalis oli noorte töötus 41% juures, siis aasta hiljem on see kukkunud juba 21% juurde. Samas on paljudes teistes riikides püsinud noorte töötus endiselt kõrgel. Kui see on siiski kaugel kõrgem kui see, millega võiks rahul olla. Kui vaadata, milline oli noorte töötus majanduskriisi eelsetel aastatel (2007–2008), siis see jäi kvartalite lõikes 7–10% vahelle. Täiskasvanute (25–49-aastaste) seas oli samal ajal töötus veelgi madalam, 4–5% vahel.

2. MIKS TULEKS PIDADA NOORTE TÖÖTUST PROBLEMIKS?

Erinevad uuringud on näidanud, et noorena töötaks jäämine mõjutab oluliselt inimese arenguperspektiivi ning töötusjäämise risk suureneb ka tema edasises elus. Seega, mida rohkem on meil noori töötuid, seda suurema töönaosusega on töötus nende inimeste jaoks probleem ka edasises elus.

Ning sellel on negatiivsed tagajärjed nii isikule (elatustase, madal sissetulek) kui ka ühiskonnale laiemalt (suuremad kulud sotsiaalsüsteemile). Kõige suurem on siinjuures probleem just nende noortega, kes ei ole töötud mitte lühikeseks perioodiks ja ajutiselt, vaid nendega, kes jäävad töötuks pikaajaliselt.

Kui 2005–2008 oli alla kuue kuu töötuna olnud noori kõigi noorte töötute seas umbes 60% ringis ning ülejäänud 40% olid olnud töötud kauem, siis 2010. aastaks on need osakaalud vahetunud – 61% kõigist noortest töötutest on olnud töötä kauem kui kuus kuud. Seega on noorte ees seisvate tööturu probleemide lahendamine noorte pikaajalise arengutee määramisel ja negatiivsete mõjude ärahoidmisel äärmiselt oluline.

3. MIKS NII PALJUD NOORED ÜLDSE OTSIVAD TÖÖD, SELLE ASEMELE ET ÕPPIDA?

Noorteseire aastaraamatut tutvustaval konverentsil tõstatati küsimus, miks nii paljud noored on tööturul kas töötamas või tööd otsimas, selle asemel et õppida? Noorteseire aastaraamatus on käsitletud ka õppimise kõrvalt töötamise küsimust ning mis noori selleks ajendab.

Uuringutes on leitud, et töökogemuse omandamine ja tööhajumuse kujundamine on nihkunud noorte elus üha varasemasse aega – töötamisega tehakse sageli algust juba enne kõrgharidusõpingute alustamist. Praxisse ühe varasema üliõpilasi käsitleva uuringu andmetel töötavad üliõpilased kõrgharidusõpingute kõrvalt majanduslikel kaalutlustel (toimetulek ja teatud elustandardi säilitamise soov), kuid ka sooviga omandada töökogemust ning isikliku arengu eesmärgil.

Seega on noortele oluline nii raha teenimise võimalus kui ka arvamus, et edaspidi tööturul toimetulemiseks ning konkurentsivõime suurendamiseks on vajalik omandada töökogemust, mida hiljem tööandjale ette näidata. Seminaril leiti, et kuna töökogemuse omandamine on noorte seas väärtustatud ja üha kasvav trend, ei tuleks seda noortele keelata, vaid leida sellest positiivsed aspektid ja võimalused ning see noorte kasuks rakendada.

Töötamine aitab noorel paremini mõista, mida ta oma tulevasel tööelul ootab. Samuti planeerivad noored oma karjääri sel viisil teadlikumalt, tajuvad konkurentsitingimusi paremini ja oskavad end seetõttu ka karjääriks ette

valmistada. Seetõttu tuleks pakkuda noortele enam võimalusi omandada õpingute kõrvalt erialast töökogemust ning paindlikke võimalusi, et töötamist õpingutega ühildada.

4. MIS ISELOOMUSTAB NOORI TÖÖTUID JA NENDE PROBLEEME TÖÖ LEIDMISEL?

Probleemid, mis põhjustavad noorte töötust, on väga erinevad. Uuringud on leidnud, et noorte töøjõus on ülekaalus mehed, kes on enam orienteeritud kutseõppele. Kuna nendel on kõrgharidusele orienteeritud naistega võrreldes lühem õpiaeg, sisenevad mehed tööturule varem.

Töötust mõjutab ka 15–24-aastaste noormeeste haridustase – varasemad uuringud on näidanud, et 36% nendest on omandanud vaid põhihariduse. Kui kinnisvarabuumi ajal leidsid nad lihttööd ehitussektoris, siis nüüd on neil madalama haridustaseme ja erialaoskuste puudumise tõttu märksa raskem tööd leida.

Noori iseloomustab ka see, et paljud nendest otsivad alles oma esimest töökohta ning ei ole varem töötanud. Olukorras, kus noored peavad konkureerima töökohtade vanemate, tööturu kogunud tööajatega, on noortel sageli töökohast ilma jäämise risk suurem. Erandiks on siin töökohad, kus tööandjad väärtustavad eelkõige erialase hariduse olemasolu ning mitte nii väga varasemat kogemust – seega on noorte konkurentsivõime parem just erialasele tööle kandideerimisel. See eeldab jällegi teatud eriala omandamist, samas kui paljudel Eesti noortel on siiski üksnes üldharidus, ilma spetsiifilise erialata.

5. KES PEAKSID PANUSTAMA NOORTE TÖÖTURU PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL?

Noorteseire kogumiku seminaril arutati ka seda, milline peaks olema iga osapoolte roll noorte tööturu probleemide lahendamisel ning kes peaks siin panustama. Siinjuures on oluline rõhutada kõigi noorte individuaalsust.

Kuivõrd noored, kes ei leia tööd, on sageli väga erinevate probleemidega, on oluline leida ka individuaalne lahendamine tulenevalt konkreetse noore probleemidest tööturule sisenemisel. Just noorte töötute abistamisel on oluline roll töötukassal, kes pakub registreeritud töötutele erinevaid tööturumeetmeid. Kuigi töötukassal pole vaid noortele suunatud ettearvamisi, on neil

võimalik leida sobiv kombinatsioon erinevate pakutavate teenuste seast, et tegeleda just nende probleemidega, mis takistavad noorel töö leidmist (nt pakutakse noortele töökogemuse omandamiseks praktika võimalust või karjäärinõustamist edasiste valikute toetamiseks).

Siiski ei pöördu kõik noored töötukassa poole ning tihti pole seetõttu võimalik ka noortele tööturuteenusid pakkuda. Oluline roll noorte harimisel ning teadlikkuse suurendamisel oma võimalustest on ka noorsootööl. Samuti võimaldab noorsootöö ehitada noortes oskusi, mis on äärmiselt vajalikud tööturul, kuid mida ei saa omandada klassitunnis – suhtlemisoskust, vastuvõime, avatus muutustele ja uutele ideedele, meeskonnatöö oskused. Noorsootöö pakub selliste oskuste omandamiseks vajalikku keskkonda.

Oluline roll on muidugi ka üldisel haridussüsteemil, mis pakub noortele tööturul vajalikke teadmisi ning suurendab nende konkurentsivõimet. Siinjuures on oluline küsimus see, kui paljud noored omandavad koolis mingisuguse eriala ning kuivõrd pakub haridus kokkupuudet tööeluga praktika näol. Need on kindlasti olulised küsimused, millele tähelepanu pöörata.

Kõige selle juures pole mitte vähem tähtis ka tööandjate roll. Tööandjatega kokkupuute olulisust rõhutati ka tööturuteenusete puhul, et noortel oleks võimalik saada kontakti tööandjaga, et näidata oma sobivust töökohtale. Ka haridussüsteemis on oluline tööandjate panus, sageli just praktika näol.

Tähtis on ka kõigi nende osapoolte omavaheline seotus, et noortele suunatud tegevused oleks üksteisega seostatud ega toimiks eraldiseisvalt. Erinevatel noortepoliitika valdkondadel on tugev koostöö, mida tuleb nende rakendamisel arvestada. Näiteks noorte töötute abistamisel on oluline koostöö noorsootöö võimalusi. Seega on tähtis, et erinevad osapooled tegeleksid ühise eesmärgi nimel ja toimiks valdkondade omavaheline toetamine.

Noorteseire kodulehekülge: www.noorteseire.ee



HAARA VÕIMALUSEST:

• **Õpilasmalev** – paljudel noortel töötutelt saada töökogemust ja laiendada oma sotsiaalset võrgustikku noortehingutes. Töötukassa maksab noortele kulude katmiseks vajadusel ka transporditoetust ning stipendiumi. Programmi koordineerivad Eesti Noorsootöö Keskus ja Eesti Töötukassa. Vt: www.entk.ee/tahe

• **TAHE programm** – võimalus noortel töötutelt saada töökogemust ja laiendada oma sotsiaalset võrgustikku noortehingutes. Töötukassa maksab noortele kulude katmiseks vajadusel ka transporditoetust ning stipendiumi. Programmi koordineerivad Eesti Noorsootöö Keskus ja Eesti Töötukassa. Vt: www.entk.ee/tahe

• **Stardiplats** – noortele mõeldud CV koostamise portaal. Võimalik kirjeldata lisaks haridusele ka kõiki muid tööle saamist toetavaid õpikogemusi. Portaal haldab Eesti Noorsootöö Keskus. Vt: www.stardiplats.ee

KOMMENTAAR

KAISA ORUNUK

Eesti Noorsootöö Keskus, kvaliteedi ja seire suuna juht

Traditsioonilise formaalharidussüsteemi kõrval on selge ja tähtis roll noorte arendamisel ka noorsootööl. Kui noor on olnud aktiivne väljaspool koolipinki ja ammutanud mitmesuguseid väärtuslikke teadmisi ja oskusi ning ta vormistab need sisukaks CV-ks, siis on läbilõpmise võimalus tööturul suurem.

Töökogemusega on otseselt võrreldavad näiteks töömalevas osalemine ja vabatahtlik tegevus. CV-d saab noor rikastada aga ka mitmete muude näidetega, tõendamaks tulevase töö jaoks vajalikke kogemusi olemasolu. Näiteks koos teiste noortega mõnda sündmust korraldades on noor saanud meeskonnatöö kogemuse, võtnud ülesandeid ja need täitnud ning tundnud, mida tähendab kohusetundlikkus ja ka tulemuslike orienteeritused. Need on märksõnad, mis tööandjat kõnetavad.

